

מראי מקומות- בבא מציעא י"ב

הוא נותנו, ויד אריכתא היא, משא"כ לענין גיטין, דכיון דלא ניח"ל דתקנה, חצר המשתמרת אינה כידה" [וצ"ע בדיוק כוונתו בזה].

(ב) **גבי גט דחוב הוא לה, אין חבין לאדם אלא בפניו- ע' ברשב"א בגיטין (עז: ד"ה אמר עולא) שכ' דאם אמר הא גיטך בחצרך ואמרה תזכה לי חצרי, נראה בזה דמגורשת (ואף דכ' דהיכא דצווחה שרוצה להתגרש לא מהני חצרה, היינו משום דדלמא חזרה בה, אבל ככה"ג דאמר הרשב"א לא חיישין).** אולם ע' ב רעק"א שם שהק', הא חצר אינו בתורת גיטין וקידושין, וא"כ כמו עבד אינו יכול להיות שליח לקבלה, ה"ה חצר. וכ' להוכיח מכאן דכללא הוא בשליחות דחצר, דכל מה שיכול לעשות ע"י שליח, יכול לעשות ע"י חצר, ולא בעי שיהי' בחצר כל פרטי דינים דשליח. וע"ע בטור (אה"ע קל"ט, ב') שהביא מהרמ"ה דס"ל דלעולם צריכה להיות אצל חצרה כדי להיות מגורשת ע"י נתינת גט בחצרה, ודלא כהרשב"א.

(ג) **זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו- פרש"י, והפקירו לכל הקודם. אבל תוס' כ' דל"ג ואפקרי', דהא חשיב ל"י דעת אחרת מקנה אותו, דמייתי ראי' ממתנה. ותי' הרשב"א, "דשאני הכא דהפקר שהוא מדעת בעלים כדעת אחרת מקנה אותו הוא", והק' דלכאור' זהו כדעת מ"ד בנדרים דהפקר הוי ברשות המפקיר עד דאתי לרשות זוכה, וכ' די"ל דאפי' אם נעשה הפקר מיד, מ"מ כיון שבשעה שיצא מתחת ידו הפקירו מדעת לכל הקודם, הר"ז כדעת אחרת מקנה. וע"ש שפי' שמה שהכריח רש"י לפרש כן הוא מסוגיא דלקמן (קב.), שהביא הא דזרק ארנקי לענין הפקר, ומה שייך הפקר לזרק ארנקי, אע"כ דבהפקר מיירי. ועע"ש שהביא שהראב"ד באמת מפרש סוגיין דמיירי במתנה, וע"ש ברשב"א שק' עליו מהסוגיא דלקמן, ומש"כ בזה. וע' בקצות (רע"ג, א') דפי' דברי רש"י ע"פ מש"כ בשם הרמב"ם דהפקר הוא מטעם נדר, וא"כ י"ל דכל זמן שלא זכה בו אחר הרי הוא של המפקיר, אלא שיש לו איסור בל יחל, שאינו**

(א) **אלא אמר ר' אשי, חצר אתרבאי משום יד וכו'- ע' בתוס' ר' פרץ, דביאר ע"פ דברי רש"י, דר' אשי בא ליישב ג' דינין האמורים למעלה, דבמתנה לא בעינן עומד בצד שדהו, ואפי' בחצר שאינה משתמרת, ובגט בעינן עומד בצד שדהו ואפי' במשתמרת, ובמציאה בעינן עומד בצד שדהו באינה משתמרת, ובמשתמרת לא בעינן עומד בצד שדהו. והביאור הוא, דבמתנה, דזכות הוא, שייך דין זכיי' ושליחות, לכן אוקמוה אדין שליחות, ולא בעינן עומד בצד שדהו. אבל בגט, דחוב הוא לה, לא שייך בה זכ' כלל, ולכן ע"כ צריך להיות כידה, וא"כ אפי' במשתמרת צריך שתהי' עומדת שם. ומציאה היינו גדר אמצעי, דלא דמי לגט, שהרי זכות הוא לו, אבל מ"מ לא דמיא למתנה כ"כ, שהרי ליכא בה דעת אחרת מקנה אותה, והי' נראה לחז"ל לדמות מציאות לשליחות בחצר המשתמרת, ובאינה משתמרת לידה. והביאור הוא, דכיון דאין לו דעת שליח ולא דעת משלח, א"כ צריך שיהי' חצר משתמרת, דחצר משתמרת קונה דבר שאין לה בעלים כמו שליח קונה דבר שיש לו בעלים. אבל הק' ר' פרץ דדוחק לפרש כן, דעיקר חילוק דמציאה חסר מן הספר, וגם טעם דזכין שייך במציאה כמו במתנה [וכנראה דהי' נראה לו דטעם דליכא בה דעת שליח ומשלח טעם קלוש הוא]. ולכן פי' ר' פרץ דלעולם בעינן חצר משתמרת, אבל במתנה, אפי' אינה משתמרת הוי כמשתמרת, דכיון דאין שום אדם יכול לזכות בה חוץ מהמקבל מתנה, א"כ חשוב משתמרת לו, משא"כ במציאה, ולכן באמת אין חילוק בין מתנה למציאה. וע"ע בחי' הר"ן דיישב דעת רש"י ע"פ היסוד שכ' שם, דצריך להיות שלוחו של בעל הממון, ולכן שפיר י"ל דאין שייך שליחות אא"כ יש כאן משלח, דאל"כ אין שייך שיהי' שלוחו של בעל הממון, ולכן במציאה אין שייך שיקנה מטעם שליחות. אלא דהק', א"כ אפי' במשתמרת צריך להיות עומד בצד שדהו, דהא סכ"ס לאו ידו הוא, ואין שייך לשליחות. ותי' דכל שהיא משתמרת למה שהיא זכות לו, נחשב כידו, דאף מה שבא לידו כי ניחא ל"י דליקני בחצר המשתמרת**

תקנו דזוכה קטן במציאה מפני דרכי שלום, א"כ י"ל דמסברא תקנו שאביו קנאו ממילא משום שמריצה אצל אביו. וע"ז הק' הגמ', למימרא דסבר שמואל דקטן לית לי זכיי מדאורייתא. וביאר הריטב"א, דאם הי' לקטן זכיי דאורייתא, אז לא היו החכמים מפקיעים זכותו משום סברא זו דמריצה אצל אביו. ובתור"פ פ"י באו"א, דאם הי' זוכה מה"ת, לא הי' צריך אלא לומר דכיון דקניא קטן, ממילא תקנו לרבנן שיהי' לאביו משום איבה. ורק כיון שאינו אלא מדרבנן, צ"ל דהביאור הוא דמה דתקנו לי' רבנן מציאה בכלל הוא משום שמריצה אצל אביו, ולכן תקנוהו רבנן שיקנה המציאה בשביל אביו.

(ז) **וסבר ר' יוסי קטן אית לי זכיי מדאורייתא, והתנן וכו' -** הק' הפני יהושע, מה ענין זה להא דשמואל, הרי בלא"ה ק' מדר' יוסי על ר' יוסי. וכ' דלפי מה שפ' תוס' (ד"ה אי) דרק שמואל דייק מדברי ר' יוסי דקטן אית לי זכיי דאורייתא, אבל בעצם אין מוכח, א"ש. עוד כ' דאפשר לומר דלעולם ס"ל לר' יוסי דקטן לית לי זכיי מן התורה, ומה דס"ל דקטן ילקט, היינו בקטן שאינו סומך על שלחן אביו, וסובר דבכה"ג לא זכה האב כלל, וכדברי ר' יוחנן לקמן. וע"ש עוד באו"א על דרך זה, וע"ע בשטמ"ק בשם מהר"י אבוהב מש"כ בזה.

(ח) **ואמר ר' חסדא, גזל גמור מדבריהם -** יש לע', הרי אם קו' הגמ' הוא לפי הבנת שמואל בשי' ר' יוסי, א"כ מה הק' מהא דר' חסדא, אולי שמואל ס"ל דר' יוסי ס"ל שהוא גזל גמור מן התורה, דאית לקטן זכיי מן התורה. וכ' הפני יהושע דע"כ הא דר' יוסי שם מדרבנן קאמר, דהא נקט חרש שוטה וקטן בחדא בבא, וודאי חרש ושוטה לית להו שום זכיי מן התורה, וא"כ ודאי ה"ה לענין קטן כן.

(ט) **א"ר יוחנן, לא גדול גדול ממש, וכו' -** כ' תוס' בשם ר"ת דכי היכי דפליגי לענין זה, פליגי נמי לענין עירוב, דמה דאמר' מזכה ע"י בנו ובתו הגדולים ולא ע"י בנו ובתו הקטנים, הכל תלוי אם סומך על שלחנו או לא. וע' בהגהות הגר"א שהביא מהרמב"ם שחולק. וגם חולק עליו הרמב"ן ועוד ראשונים כאן,

יכול לחזור בו, וא"כ שפיר נחשב דעת אחרת מקנה. ובעיקר חידוש של הקצות שם, ע' באריכות גדולה בשערי ישר (ה', כ"ג).

(ד) **אזיר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא -** ע' בקצות (ר"ב, ז') שהביא מש"כ הרא"ש (ל"ב) דכיון דאיבעיא זו לא אפשיטא, א"כ במציאה והפקר יהי' של מי שבא ברשותו, ואין אחר יכול ליטלה ממנו מספק. והביא מה שהק' התקפו כהן (י"ט, ג') מהא דפסק הרא"ש בחזקת הבתים באופן דומה לזה שיהי' אחר יכול לתופסו, כיון דהפקר הוא וספק אם קנה בכלל, ומ"ש. וביאר הת"כ דשאני הכא שודאי הי' ברשותו, ורק הספק הוא אם קנאה או לא, משא"כ התם דבכלל הי' ספק אם נעשה מוחזק, וא"כ לא הוי מוחזק מספק. וביאר הקצות (ע"ש מה שהביא קו' הקונטה"ס על זה) דדין מוחזק אין תלוי בדין קנין, ויתכן שחצר שאינה משתמרת מהני לעשותו מוחזק אע"פ שלא מהני לדין קנין. ולכן, כאן, אע"ג דמספקינן בדין אזיר סופו לנוח אם כמונח דמי או לא, אבל ודאי הי' בחצר שלו, ועי"ז נעשה למוחזק, וא"כ שפיר אמרי' בזה המע"ה.

(ה) **לאו היינו מתני', ראה אותן רצין אחר המציאה וכו' -** כ' בחי' ר' שמואל (ט"ז, ד') להוכיח מראיית הגמ' דלא הי' שאלת הגמ' לענין אזיר דוקא, אלא כל מה שהולך על דרך החצר הי' נכלל בהשאלה. ומה שתי' הגמ' דמתגלגל שאני, לא הי' הביאור לחלק בין אזיר לקרקע, אלא דדבר שנחשב למתגלגל הוא נחשב יותר מונח בחצר, וצבי שבור נחשב כמתגלגל (ובזה כ' ליישב קו' הגר"א על מש"כ הרמב"ם, דבצבי רץ כדרכו לא מהני דעת אחרת מקנה אותו, ולכאור' א"כ איך פשט רבא השאלה ממתני' דצבי שבור, הרי ארנקי דומה טפי לרץ כדרכו, ויישב הגר"ש דכל חילוק בין רץ כדרכו ובין צבי שבור שאינו מגיעו הוא לאחר תי' הגמ' דמתגלגל שאני).

(ו) **מפני שבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו -** פרש"י, הלכך, כשמגביה לצורך אביו הגביה. ופי' הריטב"א, דאפי' אם המגביה מציאה לחבירו ל"ק חבירו, שאני הכא דכיון דחז"ל

בריטב"א). וביאר ע"פ היסוד שיסד הגרי"ז ועוד, דהנאמנות של שטר ביד המלוה אינו רק משום שטרך בידי מאי בעי, אלא הוא מעצם דיני השטר, דשטר ביד מלוה ראוי לגבות בה. וא"כ, מה שהמלוה גובה מהלקוחות עם שטר זה אם החזירו לו, אי"ז משום הנאמנות של הבעל דין. שהרי באמת כל הנדון אם להחזיר להמלוה או לא הוא נדון בדיני השבת אבידה, אבל כל שהוחזר להמלוה, שפיר יכול לגבות מן הלקוחות. וא"כ, י"ל דכיון דהלוה מודה דצריך להיות השטר הוחזר להמלוה, א"כ מדיני השבת אבידה שפיר יש להחזירו לו. ומה שהגמ' דן שלא להחזירו לו כיון שיש לחוש שמא כתבו ללוות בניסן ולא לזה עד תשרי, היינו משום דבדיני השבת אבידה ג"כ יש לחוש להפסד של אחרים, וכיון שיש לחוש להפסד של אחרים אין להחזיר השטר. אבל בעצם מה שהמלוה גובה ע"י השטר, אי"ז צריך לכח נאמנות של הלוה, וא"כ שוב אין להק' דהו"ל הודאת בע"ד במקום שחב לאחרים.

(ג) **ואי כשאין חייב מודה, כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר- ואף דעדיין לא ידעי הסברא דנפל איתרע, כ' הרשב"א דמ"מ נאמן לומר פרעתי, דטעמא דלא מהימן במלוה בשטר היינו משום דא"ל שטרך בידי מאי בעי, והכא ליתא לשטרא בידי וזה אומר ממני נפל.**

(ד) **הני ריעי- פרש"י, הואיל ונפל איתרע, די"ל אם הי כשר הי' נזהר בו. וע' בקצות (ס"ה, ט') שהעיר ממש"כ רש"י לעיל (ז:): דאם ראו ממי נפל השטר, דמחזירין לו, ולא אמרי' דאף אם ידוע דנפל מהמלוה, אין מחזירין לו משום דחיישינן לפרעון, ע"ש מש"כ בזה.**

(ט) **אלא הא דתנן כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו, לכתחלה היכי כתבינהו, ניחוש וכו'- פי' הריטב"א, "דנהי דבשטרי דעלמא דנפקי מיד בעלים לא חיישינן בדיעבד, אבל לכתחלה ניחוש להו כיון דאפשר. דבשלמא לחוש שמא לא ילוה כלל ועביד קנוניא על נכסיו ליכא למיחש, דהא אמאי עביד קנוניא, כיון שבידו לשעבד נכסיו כדין קודם לקוחות,**

דמה שתקנו שגדול הסומך על שלחן אביו ידו כיד אביו, היינו משום איבה, וכאן לא הוי איבה, שהרי אביו נותן לו, וא"כ ודאי מהני ע"י בנו הגדול, אע"פ שסומך על שלחנו. ושני דעות אלו הובאו בשו"ע (או"ח שס"ו, י'), וכ' המחבר דלכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר, וכ' הרמ"א דבדיעבד סומכין על דברי המיקל.

(י) **לא גדול גדול ממש- ע' בנמוקי יוסף (ו). בדפיו) שהביא ממ"ד דה"ה לענין מתנה, דאם אחרים נותנים לו מתנה, הרי הוא של אביו, וכן אם אביו נותן לו מתנה לא קנה, לפי שאין לו יד עצמו לזכות. וכ' בשם הר"ן דמסתבר דזהו רק בקטן שסומך על שלחן אביו, אבל גדול שסומך על שלחן אביו, הרי הוא לא גרע מאשתו, דקיי"ל דיכול ליתן מתנה לאשתו. וע' בריטב"א ישנים שכ' דאף מתנה שנתן לבנו קטן אינו של אביו, דלא אמרי' אלא לענין מציאה, אבל לא לענין מתנה (ומשמע שיש כאן ג' שיטות בזה). וע' במחנה אפרים (זכ"י ומתנה ב') שהק' על הריטב"א ישנים מהמשנה במ"ש דמבואר דהאב אינו יכול ליתן מתנה לבנו קטן, וצ"ע.**

(יא) **כגון ששכרו ללקט מציאות, והיכי דמי, דאקפי אנמא בכוורי- ולכאו' ק', דאם שכרו ללקוט מציאות, א"כ ודאי המציאות של בעה"ב הם, שלזה שכרו, והסכים השוכר שיהי' להבעה"ב, ומהו החידוש בזה. וכ' התוס' הרא"ש, דקמ"ל בזה דאפי' אם הגביה איזה מציאה אחרת, שאינו מן הדגים, מ"מ הר"ז נקנה המשכיר, ולא דוקא המציאות ששכרוהו בפירושו להגביהם [ומשמע מלשוננו דקמ"ל דאף זה נכלל בדעתו שיזכה בהם בשבילן].**

(יב) **אילמא כשחייב מודה, כי יש בהן אחריות נכסים אמאי לא יחזיר, הא מודה- ע' בריטב"א שהביא ב' מהלכים בזה, (א) דבאמת אינו נאמן כלפי הלקוחות לשעבר, אלא רק מכאן ולהבא (והוא שי' הרמב"ן לקמן עב.), (ב) דכל זמן שלא חי' הגמ' החשש קנוניא, ס"ל דהודאתו מהני לגמרי. והק' בשיעורי ר' שמואל (ח"ב, בסוגיין אות ו'), הא הודאת בע"ד במקום שחב לאחרים הוא, ולמה מהני (עכ"פ למהלך ב' הנ"ל**

חורף תשפ"ד

אבל להא דאפשר בלא קנוניא ושיזדמן הדבר
כך ניהוש".

To receive via email, or for הערות, please email mareimekomos@gmail.com